

Kemikalieplan

Handlingsplan för socialnämnden

Postadress
136 81 Haninge

Besöksadress
Rudsjöterrassen 2

Telefon
Växel: 08-606 70 00

Fax/e-post
08-606 81 40
haningekommun@haninge.se

Postgiro
1265-8

Bankgiro
356-5975

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte	3
Mål	3
Åtgärder	3
1. Rensa bland leksakerna	3
2. Rensa bland ”icke-leksaker”	4
3. Skapa rutiner för att hantera hobbymaterial	5
4. Tvätta textilier	5
5. Håll koll på kemiska produkter	5
6. Välj rätt förbrukningsartiklar för hygien och rengöring	6
7. Felanmäl dålig ventilation	6
8. Öka andelen ekologiskt odlad mat	7
9. Hantera farligt avfall	7
10. Ställ rätt krav vid upphandling och välj rätt vid inköp	7
11. Utbilda chefer och personal	8
Uppföljning	8

Inledning

Riksdagen har antagit sexton nationella miljö kvalitetsmål varav *Giffri miljö* är ett. Världens stats- och regeringschefer antog 2015 17 globala mål samt Agenda 2030 som beskriver hur världen ska arbeta för hållbar utveckling. För att bidra till målluppfyllelsen har Haninge kommun antagit en kemikalieplan (KF 2017-06-12 §150). Som en del i genomförandet av kemikalieplanen har kommunfullmäktige uppdragit åt nämnderna att ta fram nämndspecifika handlingsplaner för genomförande.

Arbetet för att minska användningen av skadliga ämnen¹ utgår från de två grundprinciperna, försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen.

Försiktighetsprincipen innebär att försiktighetsåtgärder ska vidtas redan när det finns skäl att anta att en handling kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Syftet är att förebygga, hindra och motverka skador och angelägenheter (*miljöbalken 2 kap 3§*).

Produktvalsprincipen, eller substitutionsprincipen, innebär en skyldighet att inte använda skadliga ämnen om det finns likvärdiga alternativ som är mindre riskabla (*miljöbalken 2 kap 4§*).

Syfte

Syftet med denna handlingsplan är att tydliggöra vilka konkreta åtgärder som socialnämnden avser att genomföra för att bidra till målluppfyllelsen i kommunens kemikalieplan.

Mål

Målet är att minska förekomsten av skadliga ämnen i socialnämndens verksamheter och därmed bidra till genomförandet av Haninge kommuns kemikalieplan.

Åtgärder

Barn och unga är mer känsliga för skadliga kemiska ämnen än vad vuxna är. Kommunen driver flera verksamheter där många barn och unga vistas större delen av sin vakna tid, exempelvis förskolor, skola, fritids, aktivitetsanläggningar samt lång- och korttidsboenden. Verksamheter riktade till barn och unga ska prioriteras i kommunens arbete för att minska förekomsten av skadliga ämnen.

Nedan presenteras 23 åtgärder som ska genomföras fram till 2019.

1. Rensa bland leksakerna

Det finns ett flertal EU-gemensamma regler som begränsar kemiska ämnen i leksaker. Av dessa är leksaksdirektivet som infördes 2013 det mest omfattande. Flest problematiska ämnen hittas i plast och fokus ligger därför på åtgärder för att få bort

¹ Definition av *skadliga ämnen* finns i Kemikalieplan för Haninge kommun KF 2017-06-12 §150

plasten. 2007 skärptes lagstiftningen kring detta och några av de farligaste mjukgörarna förbjöds i leksaker.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Upprätta rutiner för att regelbundet rensa bland leksakerna.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: 2018	Ryms inom tilldelad budgetram
Rensa bort mjuka plastleksaker som luktar, klibbar eller känns feta. Med mjuk plast menas sådant som går att böja eller trycka ihop, exempelvis bollar, dockor eller smådjur.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande enligt rutin	Ryms inom tilldelad budgetram
Rensa bort mjuka plastleksaker som är inköpta före 2007.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: våren 2019	Ryms inom tilldelad budgetram

2. Rensa bland "icke-leksaker"

Att återvinna och återanvända material och varor är på många sätt önskvärt. Inte minst ur miljö- och resurssynpunkt. Återvunnet material kan vara bra som pedagogiskt material, men det är viktigt att kontrollera materialet så att det inte innehåller skadliga ämnen. När verksamheten köper in pedagogiskt material ska det göras med vetskapen om att kemikaliekraven i leksaksdirektivet enbart gäller för varor som är avsedda som leksaker för barn under 14 år. Det finns alltså en stor mängd produkter i miljöer avsedda för barn och unga som inte omfattas av direktivet. Exempelvis hobbymaterial, mobiltelefoner, byggmaterial och bijouterier som smycken och konstskinnväskor.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Upprätta rutiner för att regelbundet rensa bland icke-leksakerna.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: 2018	Ryms inom tilldelad budgetram
Rensa bort elektronik som inte används för sitt primära syfte; exempelvis mobiltelefoner och tangentbord.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande enligt rutin	Ryms inom tilldelad budgetram
Rensa bort utklädningskläder i konstskinn och	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till	Klart: våren 2019	Ryms inom tilldelad budgetram

metallsmycken.		barn.		

3. Skapa rutiner för att hantera hobbymaterial

En hel del hobbymaterial och pedagogiskt material är inte leksaker och omfattas därför inte av kemikaliekraven i leksaksdirektivet.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Vädra när pärlplattor stryks och vid laminering.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	-
Undvik cernitlera och leror av PVC som kan innehålla ftalater.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram
Välj vattenbaserade barnfärger och lim.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram

4. Tvätta textilier

Vid framställning och färgning av fiber och tyg används stora mängder kemikalier. Vissa typer av textilier flamskyddas eller impregneras. Ibland behandlas textilier med kemikalier för att de inte ska bli skrynkliga eller mögla under långa transporter. Nya textilier kan därför innehålla rester av skadliga ämnen så som formaldehyd, nonylfenoletoxylat och allergiframkallande färgämnen.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Tvätta alltid nya textilier innan de används.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram
Upprätta rutiner för hur ofta textilier tvättas.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: 2018	Ryms inom tilldelad budgetram

5. Håll koll på kemiska produkter

Kemiska produkter ska förvaras oåtkomligt för mindre barn. Det kan exempelvis röra sig om tvättmedel eller rengöringsprodukter. Användning av faroklassade produkter innebär alltid en viss risk.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
I varje verksamhet ska finnas en kemikalieförteckning. Av förteckningen ska framgå produktens namn, produktens användning, information om hälso- och miljöskadlighet samt klassificering avseende hälso- och miljöfarlighet.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: 2018	-
Till varje faroklassad kemisk produkt ska det finnas ett så kallat säkerhetsdatablad. Databladet får man via leverantör eller tillverkare.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: 2018	-
Se över om faroklassade produkter kan bytas ut mot bättre alternativ.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram
Rensa ut de kemiska produkter som inte behövs.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram

6. Välj rätt förbrukningsartiklar för hygien och rengöring

Hygienartiklar och rengöringsmedel innehåller ofta parfymer som kan vara allergiframkallande

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Välj parfymfria alternativ vid inköp av tvål, hudkräm, diskmedel och tvättmedel. Välj miljömärkta alternativ.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram

7. Felanmäl dålig ventilation

En god ventilation är en förutsättning för en sund inomhusmiljö. Mängden damm och föroreningar i luften minskar när luften byts ut. Luftomsättningen ska vara anpassad till antalet personer som stadigvarande vistas i lokalerna.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Kontakta fastighetsägaren om luften i lokalerna upplevs som dålig.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till	Löpande	-

		barn.		
Meddela fastighetsägaren så att ventilationen kan justeras om antalet inskrivna barn ökar.	Enhetschef	Alla verksamheter riktade till barn.	Löpande	-

8. Öka andelen ekologiskt odlad mat

Vid konventionell produktion av livsmedel används ofta stora mängder kemikalier som förhindrar ogrästtillväxt och skadeangrepp från insekter och svampar. Rester av dessa bekämpningsmedel kan finnas kvar i maten.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Öka andelen ekologiska livsmedel.	Enhetschef	Samtliga verksamheter	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram

9. Hantera farligt avfall

Farligt avfall ska hållas skilt från annat avfall och försvaras oåtkomligt för obehöriga. Till farligt avfall räknas exempelvis lysrör och laboratoriekemikalier. Det finns bestämmelser som reglerar vem som får transportera farligt avfall.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Se till att det finns fungerande rutiner för hantering, märkning och transport av farligt avfall.	Enhetschef	Samtliga verksamheter.	Klart: 2018	-

10. Ställ rätt krav vid upphandling och välj rätt vid inköp

Att ställa kemikaliekraav vid upphandling är ett effektivt sätt att minska förekomsten av skadliga ämnen i verksamheterna. I upphandlingsförfarandet är det den upphandlande verksamheten som ställer krav och upphandlingsenheten som hjälper till att formulera kraven så att de överensstämmer med gällande lagstiftning.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
I de fall där det finns färdiga kemikaliekraav från Upphandlingsmyndigheten ska basnivå vara ett skallkrav vid upphandling.	Ansvarig upphandlande chef	Samtliga verksamheter.	Löpande	Ryms inom tilldelad budgetram
Ta fram tydliga inköpsrutiner och mallar för avrop som stöd till verksamheten att välja rätt produkter.	Socialförvaltningen i samarbete med upphandlingsenheten och	Samtliga verksamheter.	Klart: 2019	Ryms inom tilldelad budgetram

	miljöstrateg			

11. Utbilda chefer och personal

Utbildning och kompetensutveckling behövs för ett långsiktigt kemikaliearbete. Kunskap är en förutsättning för kloka prioriteringar och ett proaktivt agerande.

Åtgärd	Ansvarig	Omfattning	Tidplan	Budget
Utbilda chefer och medarbetare om skadliga ämnen och riskerna med dessa	Enhetschef (Utbildning ordnas av kommunstyrelseförvaltningen)	Alla verksamheter riktade till barn.	Klart: 2019	Ryms inom tilldelad budgetram

Uppföljning

Årligen och inför kommunens årsredovisning ska uppföljning göras för att utvärdera om utvecklingen går åt rätt håll i förhållande till kemikalieplanens mål. Vilka åtgärder som vidtagits, hur arbetet bedrivits och vad det resulterat i ska följas upp. Nämndens uppföljning utgör underlag till kommunstyrelsens samlade uppföljning av kemikalieplanen.

